

مطالعه رابطه بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت

(دانشجویان دانشگاه پیام نور واحد سنقر)

فردین پرویزی^۱، پیام سرابی^۲، فرشته کرمی چمه^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان سنقر در سال ۱۳۹۵ انجام شده است. این پژوهش به روش مقطعی - توصیفی مورد مطالعه قرار گرفته است. تعداد ۱۲۰ نفر دانشجو که از این تعداد، ۶۰ نفر (۵۰ درصد) پسر و ۶۰ نفر (۵۰ درصد) دختر هستند. پژوهش حاضر به روش تصادفی ساده نمونه‌گیری شده که کل آزمودنی‌های این پژوهش را تشکیل می‌دهد. برای بررسی اعتیاد به اینترنت از پرسشنامه ۲۰ گویه‌ای یانگ (۱۹۸۸) و پرسشنامه سبک‌های هویت برزونسکی (۱۹۸۹) استفاده شده و داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری، فراوانی درصد و آزمون تی و ضریب همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در پژوهش حاضر بین تمامی ابعاد سبک هویت و اعتیاد به اینترنت ارتباط معنی‌دار وجود دارد و مولفه هویت هنجاری بیشترین ارتباط را با گرایش اعتیاد به اینترنت دارد. به عنوان نتیجه‌گیری می‌توان ذکر کرد که ارتباط مثبتی بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت وجود دارد.

واژگان کلیدی: سبک هویت، اعتیاد به اینترنت، دانشجویان.

^۱ کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، مدرس دانشگاه پیام نور

^۲ کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی

^۳ کارشناسی روانشناسی عمومی

مقدمه

ثابت و نیز سنت‌های بومی، محلی، بخش اعظم هویت آنها را شکل می‌داد. بدنبال مدرنیته و بسط تکنولوژی‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی مانند اینترنت نقش مکان در شکل-گیری به هویت بسیار کم‌رنگ شد، چرا که رسانه‌ها و تکنولوژی‌های ارتباطی قادرند فرد را از مکان خودش جدا کنند و به جهان پیوند بزنند. در نتیجه افراد با منابع هویت‌یابی بیشماری روبرو هستند و هویت‌یابی شکل غیرمحلی و جهانی پیدا می‌کند. به نظر می‌رسد که در کنار ظهور تکنولوژی و رسانه‌های جدید تغییرات دیگری مانند طولانی شدن دوره جوانی و نوجوانی، فردی شدن، اهمیت یافتن سبک زندگی برای جوانان، از هم پاشیدگی شبکه-های سنتی و نوسازی شهری از جمله زمینه‌های اصلی هستند که شرایط جدیدی را پیش‌روی جوانان قرار داده‌اند. این تحولات تکنولوژیکی علاوه بر ذوق، سلیقه و نیاز ارتباطی آنها، گذراندن اوقات فراغت آنها را نیز تحت تأثیر قرار داده است. دو فرآیند رسانه‌ای شدن^۳ و خانگی شدن^۴ توصیف‌کننده گذراندن بخش عمده‌ای از فراغت جوانان در جوامع مدرن است. جوانان فراغت خود را بیش از پیش در خلوت سپری می‌کنند و برای سرگرم شدن به طور فزاینده‌ای به رسانه‌های جدید متکی هستند.

امروزه، انقلابی شگرف در فنون ارتباطی و اطلاعاتی بوجود آمده است. شکل‌گیری یک نظام ارتباطی جدید مبتنی بر زبان همگانی دیجیتالی، بنیاد مادی جامعه را چنان دگرگون کرده که هیچگونه انزوایگزینی و کناره‌گیری را بر نمی‌تابد و حتی دورافتاده‌ترین و سنتی‌ترین جوامع نیز از بستن مرزهای خود به روی جریان‌ها و شبکه‌های جهانی ناتوان هستند. این مرحله پیشرفته گاهی جامعه اطلاعات محور^۱ و گاهی مرحله‌ی عالی تجدد^۲ و گاهی هم تجدد استحکامی نامیده می‌شود. حوزه فرهنگ که نظام‌هایی از عقاید و رفتارها را شامل می‌شود و ساخته تاریخ می‌باشد، با ظهور تکنولوژی جدید دستخوش دگرگونی‌های بنیادین می‌گردد و به دنبال آن ساختار مناسبات و ارتباطات انسانی نیز شکل جدیدی به خود می‌گیرد. پیامد این امر شکل-گیری نوع جدیدی از تعاملات انسانی است که ضمن تمایز از الگوهای ارتباطی مرسوم در رسانه‌های ارتباط جمعی عملاً فرصت‌های نوینی را در جهت تجلی خود و هویت بوجود آورده است. فرآیند هویت‌یابی در دوران مدرن تغییر شکل داده است. در گذشته، مکان نقش کلیدی در خلق هویت اجتماعی افراد داشت، چرا که افراد کمتر با دنیای خارج ارتباط داشتند و ارتباط رودررو با اطراف ایشان در یک محیط

¹ Community-based information

² Higher stage of modernization

³ Extensive media coverage

⁴ Household latest

بیان مسئله

بسیاری از دانشمندان و صاحب‌نظران علوم اجتماعی بر این باورند که ترکیب و همگرایی فناوری‌های ارتباطی و تجدید ساختار نظام سرمایه‌داری در دهه‌های اخیر ما را وارد عصر تازه‌ای کرده است. دانیل بل^۱ آن را جامعه فراصنعتی^۲، امانوئل کاستلز جامعه شبکه‌ای و بعضی آن را جامعه اطلاعاتی^۳ نامیده‌اند، جامعه‌ی اطلاعاتی را جامعه‌ای می‌دانند که در آن دسترسی به اطلاعات، افزایش یافته‌ها و اطلاعات اهمیت زیادی در زندگی روزمره پیدا کرده و سبب تغییراتی در ساختارهای شغلی شده است. به سبب گسترش دامنه‌ی تأثیر رسانه‌های جمعی، به ویژه ماهواره و اینترنت و سایر فناوری‌های اطلاع‌رسانی، جامعه‌ی اطلاعاتی امروزه بعدی جهانی پیدا کرد و منحصر به کشور خاصی نمی‌شود. توسعه فناوری‌های دیجیتالی و فشردگی زمان و مکان از ویژگی‌های این عصر است. در این فرآیند ابتدا رایانه‌ها به جامعه راه می‌یابند و سپس رایانه‌های شخصی به منازل و حوزه‌های خصوصی افراد و خانواده‌ها وارد می‌شوند. وصل شدن رایانه‌ها به خطوط تلفن و دسترسی آسان و نسبتاً کم هزینه به اینترنت، افراد را به اطلاعات انبوه و جهانی متصل ساخته و این همه، جنبه‌های مختلف زندگی ما را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یکی از جنبه‌های مهمی که از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی جامعه‌ی اطلاعاتی تأثیر می‌پذیرد، هویت است. به همین دلیل است که ظهور جامعه‌ی اطلاعاتی و اثرات آن بسیار مورد توجه جامعه‌شناسان و سایر صاحب‌نظران قرار گرفته است.

اهمیت و ضرورت پژوهش

با توجه به اهمیت آسیب‌شناسی فضای مجازی و تأثیر آن بر سبک هویت، در جامعه ما نیز در سال‌های اخیر به فن-آوری اطلاعات و ارتباطات بر سبک هویت توجه زیادی شده است. ولی در این رابطه آسیب‌های جدی وجود دارد که ضروری به ریشه‌یابی آن پرداخت. کشور ما از نظر بهره‌مندی از اینترنت در بین ۱۸۷ کشور جهان رتبه ۸۷ را دارد که بر اساس طبقه‌بندی اتحادیه جهانی مخابرات جزء کشورهای متوسط به شمار می‌رود. ۳۵ درصد استفاده-کنندگان اینترنت را قشر جوان تشکیل می‌دهند و میانگین صرف شده برای اینترنت ۵۲ دقیقه در هفته است (مرادی، ۱۳۹۲: ۶۹). در گذشته هویت افراد و روابطشان با دیگران وابسته به فضای مادی بود که در آن زندگی می‌کردند، مکان عنصری تعیین کننده بود. اما در حال حاضر به واسطه گسترش تکنولوژی‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی، محدودیت‌های زمان و مکان از بین رفته و فرد دیگر به مکان محلی و بومی خود وابسته نیست. بلکه می‌تواند مرزهای جغرافیایی را طی کند و با جهان بزرگتری در ارتباط باشد. بنابراین تکنولوژی‌های جدید بر زندگی جوانان بی‌تأثیر نبوده است. تنوع‌طلبی و نوجویی از ویژگی‌های نسل جوان است که جوانان را به مصرف کننده‌ی عمده این تکنولوژی و محصولات مختلف آن تبدیل می‌کند. در سال‌های اخیر شاهد تغییر شکل گذران اوقات فراغت جوانان بوده‌ایم. در این بین چت کردن بین جوانان از محبوبیت زیادی برخوردار است. این دو قابلیت

¹ Daniel Bell

² Post-Industrial Society

³ Information Society

دریافت می‌کند، در فرد باقی می‌ماند. مانند قماربازی، هزینه‌نگاری و مانند آن که اگر شخص به اینترنت دسترسی نداشته باشد، از طریق دیگر نشان داده می‌شود، اما چون این فرصت در اینترنت فراهم است، فرد به آن روی می‌آورد.

استفاده مرضی کلی (فراگیر) از اینترنت: این نوع استفاده اعتیادی از اینترنت، شامل استفاده مرضی کلی از اینترنت نظیر چت، پرسه زدن، نامه الکترونیکی و جزء اینها بوده و علت اصلی آن، نوع بافت اجتماعی فرد است (امیدوار، ۱۳۸۱: ۷۷-۷۵). اعتیاد به اینترنت یا در سطحی وسیع‌تر استفاده بیش از حد از اینترنت و رایانه در زندگی و وابستگی به آن به صورتی که در انجام کارهای روزانه مشکلاتی پیش آید. این اختلال گونه‌ای از مشکلات روانی محسوب می‌شود که البته این طبقه‌بندی همچنان مورد تحقیق و بررسی است. فعالیت آنلاین افراد مبتلا به این اختلال می‌تواند انجام بازی‌های رایانه‌ای، وبلاگ‌نویسی، پورنوگرافی، شبکه‌های اجتماعی یا خرید اینترنتی باشد. مخالفان این نظریه اعتقاد دارند که این نوعی عادت و رفتاری تکراری است و گونه‌ای از اعتیاد محسوب نمی‌شود (حسینی، ۱۳۹۲: ۴۲). یکی از جنبه‌های رشد فردی و اجتماعی در دوره نوجوانی کسب هویت است و می‌توان گفت که یکی از وظایف اصلی نوجوانان در جامعه، یافتن پاسخی عملی به این سوال است که من کیستم؟. هرچند قرن‌ها پیش به این موضوع پرداخته شده ولی در چند دهه اخیر در مرکز توجه روانشناسی قرار گرفته و اولین بار اریک اریکسون به طور جامع به آن پرداخته است.

تغییرات هویتی مانند، هویت مجازی، هویت کاذب و هویت آنی روی جوانان دارد در عین حال می‌تواند موجب تسهیل ارتباط با همسالان به ویژه جنس مخالف شود و نقش مهمی در هویت، نگرش‌ها و ارزش‌های جوانان داشته باشد. به دلیل آنکه هویت افراد در چت روم‌ها پنهان است، روابط ایجاد شده، موجب سوء تفاهم و در نتیجه ضربه عاطفی می‌شود. ممکن است این روابط به دنیای واقعی کشیده شود و آثار زیانباری در بر داشته باشد. در واقع سیاست-گذاران باید درجه نخست، نیازهای جوانان را به خوبی شناسایی کنند و در درجه دوم این فضا را به درستی مدیریت کنند و به سمت تولید محتوی مناسب و سالم در قالب‌های جذابیت و متناسب با ذائقه جوانان بروند. سوال اساسی در این پژوهش این است که مشخص شود، رابطه بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت چیست؟ یا به صورت واضح‌تر استفاده مفرط از اینترنت (اعتیاد اینترنتی) چه آثار و پیامدهای بر روی سبک هویتی دارد؟

ادبیات و پیشینه پژوهش

«اعتیاد اینترنتی» اصطلاح وسیعی است که تنوع گسترده‌ای از رفتارها و مشکلات مربوط به کنترل وسواس و انگیزش را در بر می‌گیرد. دیویس از زاویه نوع استفاده از اینترنت معتقد است، کاربران به دو شکل آسیب‌شناسانه و مرضی از اینترنت استفاده می‌کنند:

استفاده مرضی ویژه از اینترنت: این نوع استفاده از اینترنت، به استفاده بیش از اندازه و سوء استفاده از اینترنت اشاره داشته و ریشه آن در آسیب‌شناسی روانی قبلی فرد است که در اثر عوامل تقویتی که از اینترنت

ب) پر کردن اوقات فراغت: یکی از علل مصرف بالای اینترنت در میان نوجوانان و جوانان، پر کردن اوقات فراغت است؛ زیرا امکانات ورزشی یا تفریحی به اندازه کافی در اختیار آنان قرار ندارد. اکثر خانواده‌ها نیز از این امر استقبال می‌کنند که نوجوانان در خانه و در کنار آنها با یک کامپیوتر و اشغال خط تلفن سرگرم باشند، غافل از اینکه در صورت استفاده نامناسب از اینترنت، آثار منفی و مخرب آن به مراتب بیشتر از بسیاری از سرگرمی‌های دیگر است.

ج) فرار از خود و ناکامی‌های زندگی: اینترنت برای بسیاری از نوجوانان و جوانان پناهگاهی است که از مشکلات، دردها و رنج‌های خود به آن روی می‌آورند و به عنوان یک ابزار سرگرم کننده به آن نگاه می‌کنند.

د) عدم شکل‌گیری هویت مطلوب در نوجوانان، وجود شکاف‌های اجتماعی، شکاف بین نسل‌ها و نیز از هم پاشیدگی تعاملات بین والدین و فرزندان، از دیگر علل گرایش نوجوانان به استفاده از اینترنت می‌تواند باشد (ریمون، ۲۰۰۳: ۵۷).

هویت عبارت است از افتراق و تمیزی است که فرد بین خود و دیگران می‌گذارد. هویت شخصی یک سازه و ساختار بدنی، روانی و اجتماعی است. یعنی شامل برداشت بدنی و طرز فکرها و عقایدی می‌شود که معرف فرد است و نحوه ارتباط با دیگران را نیز می‌سازند (احدی و محسنی، ۱۳۸۷: ۳۷). نوجوان به طور دائم، برای کسب هویت تلاش می‌کند، تلاشی که هم خود و دیگران را به تلاطم وا می‌دارد. نوجوان متوجه می‌شود که در جسم، افکار، هیجان‌ها، آرزوها و روابط با دیگران دگرگونی‌هایی به وجود می‌آید. همگام با این دگرگونی، نوجوان متوجه می‌شود که وجود

علل جذب و گرایش نوجوانان به اینترنت را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

الف) قابلیت‌های جذاب اینترنت: ویژگی‌های جذاب اینترنت برای نوجوانان عبارتند از:

۱- وب سایت‌ها: که مجموعه‌ای از اطلاعات، سرگرمی و تعامل در یک مکان منحصر به فرد را در اختیار کاربران قرار می‌دهد.

۲- موتورهای جست‌وجو: موتورهای جست‌وجو از منابع وب‌بند که می‌توان از آنها برای جست‌وجو درباره تمامی مسائل و موضوعات موردنظر استفاده کرد.

۳- چت روم: سایت‌های خاصی‌اند که اجازه می‌دهند نوجوانان و جوانان مکالمه‌های آنی داشته باشند. اتاق‌های گفت‌وگو، معمولاً بر حسب موضوع یا هدف گفت‌وگو کننده تقسیم شده‌اند.

۴- ارسال پیام‌های آنی: نرم‌افزارهایی که به طور عمده نوجوانان آن را برای ارسال پیام‌های آنی به کسانی که دارای همان نرم افزارند، استفاده می‌کنند.

۵- صفحه‌های اطلاعات: نرم‌افزاری است که اجازه می‌دهد نوجوانان سوال‌ها و اطلاعات خود را با موضوع‌های خاص ارسال کنند.

۶- پست الکترونیکی: نرم‌افزاری است که توسط آن می‌توان پیغام‌های خود را به نشانی‌های مشخص فرستاد و یا دریافت کرد.

۷- وبلاگ‌ها: وب سایت خاصی است که فرد می‌تواند افکار، احساسات و کارهای خود را در آن به رشته تحریر درآورد و از آن نگهداری کند.

زندگی مشخصه‌های اصلی این هویت را تشکیل می‌دهند. هم در طی نوجوانی و هم در جوانی، یا حتی پس از آن، این ارزش‌ها و باورها و هدف‌ها مورد تجدیدنظر قرار می‌گیرند اما به هر صورت ضرورت دارد که نوجوان به چنین هویتی دست یابد. سبک هویت نوجوانان با رشد فکر و احساس تنها درباره‌ی خود همراه است و تمایل قوی نوجوانان برای ساختن هویتی مستقل به جنبه‌های بسیار دیگری از رشد آنان گسترش می‌یابد. احساس تعلق فرهنگی، قضاوت اخلاقی و برداشت مردانه یا زنانه درباره خود، احساسات دوستانه یا دشمنانه نسبت به دیگران و چگونگی سازگاری عاطفی با مشکلات زندگی از جمله این جوانب است. چگونگی رشد هویت متأثر از عوامل گوناگون است در اینجا به عوامل متعددی می‌توان اشاره کرد، عامل شخصیت، عامل خانواده، عامل مدرسه و جامعه‌ی کوچک و عوامل مربوط به جامعه‌ی بزرگ. وضعیت هویت با ویژگی‌های شخصیت ارتباط دارد. این ویژگی‌ها هم علت و هم معلول رشد هویت به حساب می‌آیند. وضعیت جامعه بزرگ و زمینه‌های فرهنگی و تاریخی دوره‌ای که نوجوانان و جوانان با آن سروکار دارند نیز بر چگونگی رشد هویتشان تأثیر قطعی می‌گذارد. ورود تکنولوژی‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی (ICT) مانند اینترنت و موبایل به زندگی نوجوانان و جوانان (که از تأثیرات جامعه بزرگ به شمار می‌رود)، در سال‌های اخیر، تأثیراتی بر نگرش، هویت و سبک زندگی آنها داشته است. بدون شک اینترنت و موبایل، ارتباطات میان فردی را نسبت به گذشته بسیار تسهیل کرده است و به جوانان این امکان را می‌دهد تا روابطی متفاوت و جدید را تجربه کنند. در این میان چت و پیام کوتاه، دو قابلیت

دارد، تغییر می‌کند و می‌خواهد تغییر کند. در لابه‌لای این جوش و خروش تغییر شکل هاف‌باز اوست که خود را تعریف می‌کند. نوجوانان و بزرگسالانی که احساس هویت در آنان قوی است خود را افرادی مجزا و متمایز از دیگران می‌دانند. کلمه فرد که معادل کلمه شخص است، نشان دهنده نیازی همگانی به درک خود به عنوان کسی که به رغم داشتن چیزهای مشترک با دیگران، از آن جداست. نیاز به ثبات رأی و حس یکپارچگی نیز ارتباط نزدیکی با آن نیاز همگانی به درک خود دارد. وقتی که از یکپارچگی خود سخن می‌گوییم، مقصود جدایی از دیگران است و در عین حال یگانگی خود، یعنی انسجام عملی نیازها، انگیزه‌ها و الگوهای واکنش شخص (Young, 1996: 899-902). اهمیت موضوع سبک هویت و بحران‌های ناشی از بی-هویتی که امروزه حیات جوامع از جمله جامعه جوان ما را بشدت تهدید می‌کند و چالش‌هایی که پیش روی ماست، ما را وادار می‌کند تا به سبک هویتی بپردازیم که می‌تواند به سرشت و سرنوشت جامعه توجه ویژه داشته باشیم. سبک هویت، یکی از مهمترین مسائل و چالش‌های پیش‌روی جوامع در حال توسعه در طی فرآیند جهانی‌شدن و جهانی‌سازی خواهد بود و پرداختن به این مقوله ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است، چرا که در صورت کوتاهی در این مهم، با بوجود آمدن بحران هویت، شاهد بسیاری از آشفتگی‌ها و نابسامانی‌های بنیان‌شکن خواهیم بود (احدی و محسنی، پیشین: ۸۹). ایجاد یک سبک هویتی و دستیابی به تعریفی منسجم از خود، مهم‌ترین جنبه‌ی رشد روانی-اجتماعی در دوره‌ی نوجوانی است. انتخاب ارزش‌ها، باورها و هدف‌های

می‌شود. جامعه‌شناسان از این زاویه سعی دارند تأثیرات اجتماعی اینترنت را بر روابط اجتماعی، کنش‌ها، و به کلی هویت اجتماعی کاربران مورد توجه قرار دهند. این نگرش به طیفی از اثرات اجتماعی تکنولوژی‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی بر روابط و تعلقات اجتماعی، شکل‌دهی یک معنای عمومی جدید برای ارتباطات، صورت‌های جدید مشارکت-های اجتماعی و بازاندیشی و تغییر در هویت‌های خود-ساخته تأکید دارد. چت روم یا تالارهای گفتگو به عنوان یکی از پرطرفدارترین امکانات اینترنتی شرایط جدیدی را برای پیرامون کاربران خود قرار داده و مرزهای تازه‌ای در شکل‌گیری خرده فرهنگ‌ها، ارزش‌ها و هویت جوانان پدید آورده‌اند. کاربران ممکن است در چت روم‌ها توصیف مجازی از ویژگی‌های رفتاری و شخصیتی خود ارائه دهند که با ویژگی‌های واقعی آنها تفاوت بنیادی داشته باشد. این امر می‌تواند موجب بوجود آمدن هویت کاذب یا هویت موقتی در افراد شود. جامعه‌شناسان معتقدند ضعف مهارت‌های اجتماعی در برقراری ارتباط از سوی خانواده و نهادهای آموزشی، محدودیت‌های اجتماعی در گفتگوهای خصوصی، انزوای طلبی و نیازهای جنسی نظر نوجوانان و جوانان را به چت روم‌ها جلب می‌کند (صالحین نجفیان، ۱۳۹۰: ۱۴۲).

عموماً کاربران اعتماد به اینترنت ۴۰ تا ۵۰ ساعت در هفته را به اینترنت اختصاص می‌دهند. برای تطبیق دادن زندگی با این استفاده‌ی مفرط، الگوهای خواب این افراد به هم می‌خورد. چون اکثر شب‌ها بیدار می‌مانند و صبح هم برای رفتن به مدرسه یا سرکار خود به کمبود خواب دچار می‌شوند و این بی‌خوابی بر عملکردهای شغلی یا تحصیلی

فضای مجازی و موبایل هستند که در بین جوانان از محبوبیت زیادی برخوردارند. تا چند سال گذشته چت کردن در بین جوانان بسیار شایع بود؛ اما به نظر می‌رسد در حال حاضر از شیوع آن کاسته شده و جای خود را به ارتباطات با موبایل، خصوصاً پیام کوتاه داده باشد. چت و پیام کوتاه، هر دو قابلیت‌هایی هستند که امکان ارتباط سریع و آسان را فراهم می‌کنند و می‌توان بین آنها شباهت‌هایی نیز یافت. در نوشتار حاضر سعی داریم به این سؤال پاسخ دهیم که چت و کلاً فضای اینترنت چه پیامدهای هویتی می‌تواند داشته باشد و روابط حاصل شده از این مجرا چه نقشی در تعامل با افراد غیرهم‌جنس در بین جوانان ایفا می‌کند؟

اینترنت پدیده شگفت قرن، انقلاب مهمی در ارتباطات پدید آورده است ویژگی عمده‌ای که در اینترنت وجود دارد و در سایر رسانه‌ها دیده نمی‌شود، تعامل است. امروزه انقلابی شگرف در فنون ارتباطی و اطلاعاتی بوجود آمده است. شکل‌گذاری یک نظام ارتباطی جدید مبتنی بر زبان همگانی دیجیتال، بنیاد مادی جامعه را چنان دگرگون کرده که هیچگونه انزوایگزینی و کناره‌گیری را بر نمی‌تابد و حتی در دور افتاده‌ترین و سنتی‌ترین جوامع نیز از بستن مرزهای خود به روی جریان‌ها و شبکه‌های جهانی ناتوان هستند. اینترنت پدیده‌ی شگفت قرن، انقلاب مهمی در ارتباطات پدید آورده است ویژگی عمده‌ای که در اینترنت وجود دارد و در سایر رسانه‌ها دیده نمی‌شود، تعامل است. اینترنت مانند صنعت چاپ امکان ایجاد اطلاعات را برای عموم فراهم می‌کند اما ویژگی عمده آن در داشتن بازخورد و قابلیت تعامل است که سبب شخصی کردن ارتباطات

سبک هویت در نوجوانان پرداخت. یافته‌های این پژوهش نشان دادند که بین تحلیل جامعه‌شناختی رابطه اینترنت و نگرش سبک هویت رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد به این معنی که با افزایش استفاده از اینترنت در سایر زیر مقیاس‌های ذکر شده، نگرش مثبت به سبک هویت هم کاهش می‌یابد.

سرجیو (۲۰۰۳)، در تحقیق خود نشان داد که، بین سبک هویت و جامعه‌پذیری یک رابطه مثبت و معناداری می‌باشد بطوریکه افرادی که سبک هویت بیشتری دارند در برخورد مسائل اجتماعی از خود تمایل کمتری نشان می‌دهند.

لی (۲۰۰۳) در تحقیق خود با عنوان «سبک هویت و روابط اجتماعی» دریافت که سپری کردن سبک هویت خوب و مطلوب به صورت مثبت موجب افزایش روابط اجتماعی در جوانان و نوجوانان می‌شود.

لارینا (۲۰۰۶)، در تحقیق خود با عنوان «احساس تنهایی و اعتیاد به اینترنت»، دریافت که جوانانی که احساس تنهایی می‌کنند گرایش و تمایل شدیدی به اینترنت پیدا کرده و موجب ضعف در سبک هویتی آنها می‌شود.

اهداف پژوهش

هدف اصلی

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان سنقر در سال ۱۳۹۵ است.

اهداف فرعی

تعیین میزان نگرش دانشجویان به سبک هویت؛
تعیین میزان وابستگی به اینترنت در دانشجویان.

آنان صدمه وارد می‌کند. کسانی که دچار اعتیاد اینترنتی شدید هستند معمولاً از کافئین استفاده می‌کنند تا بر خواب خود غلبه نمایند. وقتی به این صورت خواب از بین می‌رود، خستگی جسمانی ظاهر می‌گردد و بر عملکرد تحصیلی یا شغلی فرد تأثیر منفی می‌گذارد. سیستم ایمنی بدن فرد هم آسیب دیده و وی را در برابر امراض آسیب‌پذیر می‌سازد به علاوه نشستن‌های طولانی فرد پشت کامپیوتر، منجر به کاهش حرکات ورزشی مناسب شده و خطرپذیری فرد را در برابر امراض مچی و ضرب‌دیدگی پشت یا خستگی چشم را افزایش می‌دهد. علاوه بر عوامل خطرزای جسمانی که به آنها اشاره شد، استفاده زیاد از اینترنت به روابط خانوادگی، تحصیلی و شغلی فرد آسیب می‌رساند.

ستاری (۱۳۸۸)، به بررسی «سبک هویت و رابطه آن با جذابیت اینترنتی در نوجوانان و جوانان ۱۶-۱۴ سال در شهر تهران» پرداخته است. وی به این نتیجه رسید که جذابیت اینترنتی موجب کاهش سبک هویت در جوانان و نوجوانان در شهر تهران می‌شود. به عبارتی بین سبک هویتی با جذابیت اینترنتی، رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد، به بررسی رابطه بین ملاک‌های سبک هویت و

وابستگی به اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان پرداختند. یافته‌های پژوهش عبارت بودند از: ۱- بین مولفه‌های سبک هویت دانشجویان و وابستگی به اینترنت رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. ۲- بین میانگین نمره‌های جامعه‌پذیری دانشجویان برحسب سن تفاوت وجود دارد و ۳- بین میانگین نمره‌های جامعه‌پذیری دانشجویان برحسب مقطع تحصیلی تفاوت وجود دارد. حسنی (۱۳۹۰)، به تحلیل جامعه‌شناختی رابطه اینترنت و

پرسش و فرضیه‌های پژوهش

سوالات پژوهش

۱- آیا بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان رابطه وجود دارد؟

۲- آیا بین نگرش دانشجویان به سبک هویت و اعتیاد به اینترنت در دختران و پسران تفاوت وجود دارد؟

فرضیه‌های پژوهش

۱- بین سبک هویت اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان رابطه وجود دارد.

۲- بین سبک هویت هنجاری و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان رابطه وجود دارد.

۳- بین هویت سردرگم و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان رابطه وجود دارد.

۴- بین تعهد و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان رابطه وجود دارد.

روشناسی پژوهش

طرح پژوهش

با توجه به هدف پژوهش، که بررسی رابطه بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان سنقر است. پژوهش حاضر به لحاظ هدف در زمره پژوهش‌های همبستگی قرار می‌گیرد و از نظر نحوه جمع‌آوری داده‌ها جزء پژوهش‌های همبستگی قرار می‌گیرد.

جامعه و نمونه مورد مطالعه

جامعه آماری مورد پژوهش در این تحقیق شامل کلیه دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان سنقر می‌باشند که در سال ۹۵-۹۴ مشغول به تحصیل هستند.

نمونه و روش نمونه‌گیری

نمونه آماری این مطالعه شامل ۸۰۰ نفر از دانشجویان زن و مرد مشغول به تحصیل در سال ۹۵-۹۴ که در دانشگاه پیام نور شهر سنقر تحصیل می‌کنند، می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان انتخاب شده است که در نهایت ۱۲۰ نفر از دانشجویان شهر سنقر با نمونه‌گیری به روش چند مرحله‌ای تصادفی به عنوان نمونه مورد بررسی انتخاب شدند.

ابزار و روش جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها

به منظور دستیابی به هدف نهایی تحقیق، در این پژوهش از دو شیوه به شرح ذیل جهت جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد:

بررسی کتابخانه‌ای: در تحقیق فوق جهت نگارش تئوری و ادبیات تحقیق علاوه بر کتب از مقالات و پایان‌نامه‌های داخلی و خارجی نیز استفاده گردید.

استفاده از پرسشنامه: یکی از روش‌های متداول در گردآوری اطلاعات میدانی روش پرسشنامه‌ای است که امر گردآوری اطلاعات را در سطح وسیع، امکان‌پذیر می‌سازد. در این پژوهش از پرسشنامه‌های سبک هویت و اعتیاد به اینترنت استفاده شد.

الف) پرسشنامه اعتیاد به اینترنت

پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ (IAT) در سال ۱۹۸۸ توسط کیمبرلی یانگ ساخته شد و در زمینه سنجش اعتیاد اینترنتی مورد استقبال بسیاری قرار گرفت. سوالات این آزمون بر اساس ملاک‌های DSM-IV-TR برای اختلال قماربازی بیمارگون طراحی شده‌اند چرا که گمان می‌رود اختلال اعتیاد به اینترنت شباهت زیادی با اختلال قماربازی بیمارگون دارد. این پرسشنامه دارای ۲۰ سوال است و تعیین می‌کند که آیا استفاده بیش از حد از اینترنت بر جنبه‌های مخلف زندگی فرد اثر گذاشته است یا خیر؟

ب) پرسشنامه سبک هویت

پرسشنامه سبک‌های هویت اولین بار توسط برزونسکی (۱۹۸۹) برای اندازه‌گیری فرآیندهای شناختی-اجتماعی که نوجوانان در برخورد با مسائل مربوط به هویت از آن استفاده می‌کنند، طراحی شد.

بر اساس دیدگاه برزونسکی نوجوانان سه جهت‌گیری متفاوت یا سه سبک پردازشی هویتی مختلف را انتخاب می‌کنند. این پرسشنامه سه سبک هویتی شامل اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم/اجتنابی را مورد ارزیابی قرار می‌دهد و شامل ۴۰ سؤال است.

متغیرهای پژوهش

در این پژوهش مولفه سبک هویت و زیرمقیاس‌هایش (اطلاعات، هویت) به عنوان متغیرهای مستقل بوده و مولفه اعتیاد به اینترنت و زیرمقیاس‌هایش (تعهد، سردرگم) به عنوان متغیرهای وابسته می‌باشند.

روش آماری و تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای آزمون فرضیه‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل اطلاعات خام و به منظور مطالعه معنی‌دار بودن و تفاوت میانگین‌ها، روش‌های آماری زیر مورد استفاده قرار می‌گیرد. تجزیه و تحلیل اطلاعات شامل دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی می‌باشد که جهت انجام آمار توصیفی از شاخص-های پراکندگی و مرکزی به همراه نمودارهای متناسب با جداول، استفاده می‌شود. همچنین در آمار استنباطی و جهت برآورد نتایج فرضیات و به دست آوردن مقادیر لازم، برای همبستگی پیرسون و جهت ارتباط بین دو متغیر و اولویت‌بندی عوامل از نرم افزار آماری SPSS استفاده گردید.

جدول ۱ به بررسی اطلاعات آماری مربوط به متغیرهای سبک هویت و اعتیاد به اینترنت می‌پردازد.

جدول ۱) شاخص‌های آماری مربوط متغیرهای سبک هویت و اعتیاد به اینترنت

متغیرهای پژوهش	میانگین	درصد	انحراف معیار	واریانس
اعتیاد به اینترنت	۳/۸۹	۷۷/۸	۰/۱۹۹	۰/۰۴
سبک هویت	۳/۹۹	۷۹/۸	۰/۲۶۶	۰/۰۷۱

جدول فوق گویای این مطلب است که میانگین کلی نگرش دانشجویان به اعتیاد به اینترنت و سبک هویت به ترتیب ۳/۸۹ و ۳/۹۹ درصد است که نشان می‌دهد، میزان نگرش نوجوانان به اعتیاد به اینترنت حدود ۷۷/۸ درصد و سبک هویت آنها ۷۹/۸ درصد است. از طرفی میزان پراکندگی نمرات متغیر اعتیاد به اینترنت بیشتر از متغیر دانشجویان به سبک هویت است.

جدول ۴) نرمال بودن متغیرها

متغیرها	آماره Z	سطح معناداری
سبک هویت	۰/۶۶۶	۰/۷۶۷
اعتیاد به اینترنت	۰/۷۸۳	۰/۵۷۱

با توجه به جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که سطوح معناداری تمامی متغیرها بیشتر از ۵ درصد می‌باشند. لذا داده‌های متغیرهای فوق نرمال هستند، بنابراین نرمال بودن متغیرهای مذکور استفاده کردن از آزمون‌های پارامتریک را جهت استنباط فرضیه‌های پژوهش توجیه می‌نمایند.

فرضیه اصلی پژوهش

بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان سنقر رابطه معنی‌داری وجود دارد. جهت تأیید فرضیه فوق از آزمون همبستگی پیرسون استفاده می‌گردد. لذا جدول ۵ با استفاده از آزمون فوق به بررسی ارتباط بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت می‌پردازد.

جدول ۵) بررسی ارتباط بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت

ضریب همبستگی	سطح معناداری
۰/۳۶۶	۰/۰۰۱

سطح معناداری به دست آمده از آزمون پیرسون، کوچکتر از ۱ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد با سطح اطمینان ۹۹ درصد بین دو متغیر ارتباط معناداری وجود دارد. همچنین ضریب همبستگی مثبت گویای این مطلب است که هرچه سبک هویت کمتر باشد، میزان اعتیاد به اینترنت آنان

جدول ۲ به بررسی اطلاعات آماری مربوط به ابعاد سبک هویت می‌پردازد.

جدول ۲) ابعاد سبک هویت

ابعاد سبک هویت	میانگین	درصد	انحراف معیار	واریانس
اطلاعاتی	۴/۲۶	۸۵/۲	۰/۲۵۱	۰/۰۶۳
هویت هنجاری	۳/۸۱	۷۶/۲	۰/۲۹۶	۰/۰۸۸

جدول فوق نشان می‌دهد که میانگین سبک هویت اطلاعاتی در بین ابعاد سبک هویت بیشتر از سایر ابعاد بوده و همچنین میانگین هویت هنجاری کمترین است. به طوری که سطح اطلاعاتی ۸۵/۲ درصد، هویت هنجاری ۷۶/۲ درصد است.

جدول ۳ به بررسی اطلاعات آماری مربوط به ابعاد اعتیاد به اینترنت می‌پردازد.

جدول ۳) شاخص‌های آماری مربوط به ابعاد اعتیاد به اینترنت

ابعاد اعتیاد به اینترنت	میانگین	درصد	انحراف معیار	واریانس
سردرگمی	۳/۵۷	۷۱/۴	۱/۱۲۵	۱/۲۹
تعهد و اعتیاد به اینترنت	۳/۷۴	۷۴/۸	۰/۷۶۴	۰/۵۸۴

از جدول بالا می‌توان نتیجه گرفت که میانگین سردرگمی در بین ابعاد اعتیاد به اینترنت بیشتر از سایر مولفه‌ها بوده و همچنین میانگین جذابیت اینترنتی کمترین است. ابتدا قبل از بررسی فرضیه‌های پژوهش لازم است، نرمال بودن متغیرهای تحقیق مورد ارزیابی قرار گیرد.

بنابراین جدول ۴ به بررسی نرمال بودن متغیرهای تحقیق می‌پردازد.

جدول ۷) بررسی ارتباط بین هویت هنجاری و اعتیاد به اینترنت

ضریب همبستگی	سطح معناداری
۰/۴۸۵	۰/۰۰۱

سطح معناداری به دست آمده از آزمون پیرسون، کوچکتر از ۱ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد با سطح اطمینان ۹۹ درصد بین دو متغیر ارتباط معناداری وجود دارد. همچنین ضریب همبستگی مثبت گویای این مطلب است که هرچه سبک هویت هنجاری بیشتر باشد، اعتیاد به اینترنت افزایش می‌یابد. لذا می‌توان گفت که بین سبک هویت هنجاری و اعتیاد به اینترنت رابطه معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه فرعی سوم پژوهش

بین هویت سردرگم و اعتیاد به اینترنت رابطه معنی‌داری وجود دارد. جهت تأیید فرضیه فوق از آزمون همبستگی پیرسون استفاده می‌گردد. لذا جدول ۸ با استفاده از آزمون فوق به بررسی ارتباط بین هویت سردرگم و اعتیاد به اینترنت می‌پردازد.

جدول ۸) بررسی ارتباط بین هویت سردرگم و اعتیاد به اینترنت

ضریب همبستگی	سطح معناداری
۰/۳۸۵	۰/۰۰۱

سطح معناداری به دست آمده از آزمون پیرسون، کوچکتر از ۱ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد با سطح اطمینان ۹۹ درصد بین دو متغیر ارتباط معناداری وجود دارد. همچنین ضریب همبستگی مثبت گویای این مطلب است که هرچه

افزایش می‌یابد. لذا می‌توان گفت که بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت رابطه معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه فرعی اول پژوهش

بین سبک هویت اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت رابطه وجود دارد. جهت بررسی فرضیه فوق از آزمون همبستگی پیرسون استفاده می‌گردد. لذا جدول ۶ با استفاده از آزمون فوق به بررسی ارتباط بین سبک هویت اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت می‌پردازد.

جدول ۶) بررسی ارتباط بین سبک هویت اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت

ضریب همبستگی	سطح معناداری
۰/۴۸۵	۰/۰۰۱

سطح معناداری به دست آمده از آزمون پیرسون، کوچکتر از ۱ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد با سطح اطمینان ۹۹ درصد بین دو متغیر ارتباط معناداری وجود دارد. همچنین ضریب همبستگی مثبت گویای این مطلب است که هرچه سبک هویت اطلاعاتی کمتر باشد، اعتیاد به اینترنت افزایش می‌یابد. لذا می‌توان گفت که بین سبک هویت اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت رابطه معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه فرعی دوم پژوهش

بین سبک هویت هنجاری و اعتیاد به اینترنت رابطه وجود دارد. جهت بررسی فرضیه فوق از آزمون همبستگی پیرسون استفاده می‌گردد. لذا جدول ۷ با استفاده از آزمون فوق به بررسی ارتباط بین اوقات فراغت و وابستگی اینترنتی می‌پردازد.

نتایج نشان می‌دهد تفاوت معناداری بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت در دختران و پسران وجود ندارد ($p < 0/002$).

بحث

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان سنقر در سال ۱۳۹۵ است. نتایج نشان می‌دهد میانگین نمره کل نگرش نوجوانان به سبک هویت $3/89$ و انحراف استاندارد آن 199 درصد می‌باشد. همچنین میانگین اعتیاد به اینترنت $3/99$ درصد و انحراف استاندارد آن 266 درصد بدست آمده. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد رابطه معناداری میان نگرش دانشجویان به بین سبک هویت و اعتیاد به اینترنت وجود دارد. یافته‌های این پژوهش با پژوهش محبی (۱۳۹۱)، تحت عنوان «بررسی رابطه بین سبک هویت و گرایش به اینترنت در بین جوانان مشهد» همسو می‌باشد. و نیز حاکی از آن است با افزایش نمرات سبک هویت دانشجویان میانگین اعتیاد به اینترنت کاهش می‌یابد همچنین نتایج نشان می‌دهد اعتیاد به اینترنت با همه زیرمقیاس‌هایش رابطه معناداری دارد.

اما با توجه به فرضیه اصلی پژوهش که به بررسی سبک هویت و اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان سنقر می‌پردازد، می‌توان گفت که سبک هویت و اعتیاد به اینترنت با یکدیگرند، به طوری که هرچه سبک هویت در بین دانشجویان ارتقاء یابد، اعتیاد به اینترنت در آنان کمتر خواهد شد. در واقع سبک هویت دارای رابطه مثبت و معنی‌داری با اعتیاد به اینترنت

هویت سردرگم بیشتر باشد، اعتیاد به اینترنت افزایش می‌یابد. لذا می‌توان گفت که بین هویت سردرگم و اعتیاد به اینترنت رابطه معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه فرعی چهارم پژوهش

بین تعهد و اعتیاد به اینترنت رابطه معنی‌داری وجود دارد. جهت تأیید فرضیه فوق از آزمون همبستگی پیرسون استفاده می‌گردد. لذا جدول ۹ با استفاده از آزمون فوق به بررسی ارتباط بین تعهد و اعتیاد به اینترنت می‌پردازد.

جدول ۹) بررسی ارتباط بین تعهد و اعتیاد به اینترنت

ضریب همبستگی	سطح معناداری
۰/۳۸۵	۰/۰۰۱

سطح معناداری به دست آمده از آزمون پیرسون، کوچکتر از 1 می‌باشد که نشان می‌دهد با سطح اطمینان 99 درصد بین دو متغیر ارتباط معناداری وجود دارد. همچنین ضریب همبستگی مثبت گویای این مطلب است که هرچه تعهد بیشتر باشد، اعتیاد به اینترنت کاهش می‌یابد. لذا می‌توان گفت که بین تعهد و اعتیاد به اینترنت رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتایج نشان می‌دهد سبک هویت و اعتیاد به اینترنت با همه زیر مقیاس‌هایش رابطه معناداری دارد ($p < 0/001$) بیشترین میزان این رابطه با زیر مقیاس اعتیاد به اینترنت بدست آمده است.

آزمون تی مستقل

جدول ۱۰) نتایج آزمون تی مستقل برای مقایسه نمرات دختران و پسران

جنس	میانگین	انحراف معیار	t	معنا داری
مرد	۴/۲۶	۰/۲۵۱	۱/۹۰	۰/۰۰۲
زن	۳/۸۱	۰/۲۹۶		

روز باشند، می‌توان فعالیت‌های آنان را با خط مشی‌ها و رویه‌های اخلاقی سازگار نمود که این امر سبب‌ساز توانمندی آنان و در نهایت اثربخشی آنان خواهد شد. با توجه به فرضیه فرعی اول پژوهش که به بررسی رابطه بین سبک هویت اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت می‌پردازد، می‌توان گفت که سبک هویت اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت مرتبط با یکدیگرند، به طوری که هرچه سطح سبک هویت اطلاعاتی در بین دانشجویان کمتر باشد اعتیاد به اینترنت بیشتر خواهد شد.

با توجه به فرضیه فرعی دوم پژوهش که به بررسی رابطه بین سبک هویت هنجاری و اعتیاد به اینترنت می‌پردازد می‌توان گفت که سبک هویت هنجاری و اعتیاد مرتبط با یکدیگرند، به طوری که هرچه در دانشجویان سبک هویت هنجاری بیشتر باشد اعتیاد به اینترنت افزایش می‌یابد، در این راستا محمد خانی، در پژوهشی تحت عنوان «بررسی رابطه بین اعتیاد به اینترنت و تعاملات اجتماعی در محیط دانشگاهی دانشگاه اراک» به این نتیجه رسید که دانشجویانی که اعتیاد به اینترنت دارند تعاملات اجتماعی کمتری در محیط دانشگاه دارند که این نتیجه با فرضیه فرعی دوم پژوهش همسو می‌باشد (محمدخانی، ۱۳۹۳: ۹۴). علاوه بر آن، فرضیه دوم با پژوهش روحانی، تحت عنوان «آسیب‌شناسی اینترنت و بحران اخلاقی در جوامع معاصر» همسو می‌باشد (روحانی، ۱۳۹۱: ۹۸-۷۱).

با توجه به فرضیه سوم پژوهش که به بررسی رابطه بین سبک هویت سردرگم و اعتیاد به اینترنت می‌پردازد می‌توان گفت که بین سبک هویت سردرگم و اعتیاد به اینترنت ارتباط معناداری وجود دارد هر چقدر هویت سردرگم بیشتر

می‌باشد. پژوهش حاضر با پژوهش مختاری‌پور، که به بررسی رابطه بین سبک هویتی و مسئولیت‌پذیری و گرایش به اینترنت پرداخته، نشان می‌دهد که بین سبک هویتی و مسئولیت‌پذیری و گرایش به اینترنت رابطه معناداری وجود دارد (مختاری‌پور، ۱۳۸۸: ۹۴). پژوهش مختاری‌پور به همراه پژوهش سهرابی‌فر (۱۳۸۹)، تحت عنوان «رابطه بین گرایش به اینترنت و تأثیر آن بر خلق‌وخوی دانش‌آموزان شهرستان مازندران»، با فرضیه اصلی پژوهش همسو می‌باشند.

یکی از علت‌های مهم روند رو به رشد مشکل اعتیاد اینترنتی در ایران این است که مدیریت کلان اجتماعی برنامه‌ریزی مناسبی برای رفع مشکلات جوانان نظیر رفع بیکاری، شرایط مناسب ادامه تحصیل و مشکلات معیشتی جوانان ننموده، برنامه‌ریزان اجتماعی برنامه مناسبی ارائه نکرده‌اند. همچنین در زمینه نحوه استفاده از اینترنت کار فرهنگی صورت نگرفته که در صورت ادامه این روند باید شاهد عوارض آسیب‌جدیدی باشیم که جامعه ما را تهدید می‌کند. جوان وارد یک فضای مجازی می‌شود و در این فضا می‌خواهد شروع به مکالمه و تبادل افکار کند. در این صورت نکته‌ای که وجود دارد این است که این شخص از واقعیت دور می‌شود و فراموش می‌کند که ارتباطات مجازی و واقعی چقدر تفاوت دارند و دچار رفتار دوگانه می‌شود و دچار تخیلات می‌شود. پژوهش سالمی (۱۳۹۰)، با عنوان «اینترنت و جایگاه آن در ادارات استان کرمان و رابطه آن با توانمندسازی کارکنان»، دلیلی بر ادعای فوق است. زیرا وی به این نتیجه رسید که اگر کارکنان صادقانه و بدون پرده‌پوشی باشند و منصفانه از اینترنت استفاده کرده و به

زمان و مکان از بین رفته و فرد دیگر به مکان محلی و بومی خود وابسته نیست، بلکه می‌توان مرزهای جغرافیایی را طی کرد و با جهان بزرگتری در ارتباط بود. بنابراین تکنولوژی-های جدید بر زندگی جوانان بی‌تأثیر نبوده است. تنوع‌طلبی و نوجویی از ویژگی‌های نسل جوان است که جوانان را به مصرف‌کننده عمده این تکنولوژی و محصولات مختلف آن تبدیل می‌کند. در سال‌های اخیر شاهد تغییر شکل گذران اوقات فراغت جوانان بوده‌ایم. در این بین چت بین جوانان از محبوبیت زیادی برخوردار است. این دو قابلیت تغییرات هویتی مانند، هویت مجازی، هویت کاذب و هویت آنی روی جوانان دارد در عین حال می‌تواند موجب تسهیل ارتباط با همسالان به ویژه جنس مخالف شود و نقش مهمی در هویت، نگرش‌ها و ارزش‌های جوانان داشته باشد. به دلیل آنکه هویت افراد در چت روم‌ها پنهان است، روابط ایجاد شده، موجب سوء تفاهم و در نتیجه ضربه عاطفی می‌شود. ممکن است این روابط به دنیای واقعی کشیده شود و آثار زیانباری در بر داشته باشد. در واقع سیاست‌گذاران باید در درجه نخست، نیازهای جوانان را به خوبی شناسایی کنند و در درجه دوم این فضا را به درستی مدیریت کنند و به سمت تولید محتوای مناسب و سالم در قالب‌های جذابیت و متناسب با ذائقه جوانان بروند. این پژوهش در میان دانشجویان اجرا گردیده است. و قابل‌تعمیم به سایر نمونه‌های دیگر نمی‌باشد. با توجه به اینکه طرح پژوهش حاضر از نوع همبستگی است لذا رابطه بین متغیرهای مورد بررسی را نمی‌توان به صورت رابطه علت و معلولی تفسیر و تبیین نمود.

باشد درصد اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان افزایش می‌یابد. در همین راستا، همتی، طی پژوهشی تحت عنوان «بررسی رابطه بین میزان حضور افراد در اینترنت و تأثیر آن بر هویت سردرگم در بین افراد عادی در شهرستان سیرجان» به این نتیجه رسید که هر چه حضور افراد در اینترنت بیشتر باشد هویت سردرگم دانشجویان افزایش می‌یابد که این پژوهش با فرضیه سوم پژوهش همسو می‌باشد (همتی، ۱۳۸۷: ۷۸).

با توجه به فرضیه فرعی چهارم پژوهش که به بررسی رابطه بین تعهد و اعتیاد به اینترنت می‌پردازد می‌توان نتیجه گرفت که بین تعهد و اعتیاد به اینترنت ارتباط معناداری وجود دارد. هر چقدر تعهد در دانشجویان بیشتر باشد درصد اعتیاد به اینترنت آنان کاهش می‌یابد در همین راستا، بخشی، طی پژوهشی تحت عنوان «بررسی رابطه بین تعهد اجتماعی با وابستگی اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه آزاد نیک شهر» (بخشی، ۱۳۹۲: ۴۶)، و همچنین این پژوهش با پژوهش رحیمی، تحت عنوان «رابطه افراد متعهد و اعتیاد آنان به اینترنت» به این نتیجه رسیده است که هر چه استفاده از اینترنت بیشتر باشد میزان تعهد کاهش می‌یابد که این دو پژوهش با فرضیه چهارم پژوهش همسو می‌باشند (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۲).

نتیجه‌گیری

در گذشته هویت افراد و روابطشان با دیگران وابسته به فضای مادی بود که در آن زندگی می‌کردند، مکان عنصری تعیین‌کننده بود. اما در حال حاضر به واسطه گسترش تکنولوژی‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی، محدودیت‌های

فهرست منابع

فارسی:

- ۱- آرون، ریمون (۲۰۰۳)، *شخصیت نظریه و پژوهش*، مترجم: محمد جعفر جوادی، انتشارات آبیژ.
 - ۲- احدی، حسن و محسنی، نیکچهر (۱۳۸۷)، *روانشناسی رشد: مفاهیم بنیادی در روانشناسی نوجوانی و جوانی*، تهران: انتشارات جیهون.
 - ۳- امیدوار، غلامرضا (۱۳۹۱)، «سنجش عوامل درونی و بیرونی نوجوانان و جوانان در خانواده»، *مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی*، دوره ۵، شماره ۶.
 - ۴- بخشی، حامد (۱۳۹۲)، «بررسی رابطه بین تعهد اجتماعی با وابستگی اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه آزاد نیک شهر»، *مجله پژوهش‌های مدیریت*، دوره ۲، شماره ۹.
 - ۵- حسینی، علی احمد (۱۳۹۲)، «بررسی اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با ویژگی‌های شخصیتی در نوجوانان تهران»، *مجله علمی-پژوهشی اصول بهداشت روانی*، شماره ۲.
 - ۶- رحیمی، حسن و همکاران (۱۳۹۰)، «رابطه افراد متعهد و اعتیاد آنان به اینترنت»، *فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش*، دوره ۸.
 - ۷- سالمی، امید (۱۳۹۰)، «اینترنت و جایگاه آن در ادارات استان کرمان و رابطه آن با توانمندسازی کارکنان»، *فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش*، دوره ۸.
 - ۸- سهرابی‌فر، علی (۱۳۸۹)، «رابطه بین گرایش به اینترنت و تأثیر آن بر خلق‌وخوی دانش‌آموزان شهرستان مازندران»، *فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش*، دوره ۸.
 - ۹- صالحین نجفیان، حسین (۱۳۹۰)، *اعتیاد به فضای مجازی و ارتباط آن با نگرش به رفتارهای بزهکارانه در نوجوانان*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، کرمان: دانشگاه شهید باهنر.
- ۱۰- همتی، علی (۱۳۸۷)، «بررسی رابطه بین میزان حضور افراد در اینترنت و تأثیر آن بر هویت سردرگم در بین افراد عادی در شهرستان سیرجان»، *مجله پژوهش و سنجش*.
- ۱۱- محمدخانی، ایزد (۱۳۹۳)، «بررسی رابطه بین اعتیاد به اینترنت و تعاملات اجتماعی در محیط دانشگاهی دانشگاه اراک»، *فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش*، دوره ۸.
- ۱۲- مرادی، زینب السادات (۱۳۹۲)، *بررسی پدیده اینترنت در منطقه خلیج فارس*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- ۱۳- مختاری پور، علی (۱۳۸۸)، *جوانان و گذراندن اوقات فراغت*، چاپ پنجم، تهران: انتشارات سمت.

لاتین:

1- Young, K.S. (1996b). Psychology of computer use: XL. Addictive use of the internet: A case study that breaks the stereotype, *Psychological Reports*, 79, 899-902.